

Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2022 metų ataskaita

Turinys

ĮVADAS	3
BENDROJI DALIS	4
Demografinė situacija	4
Socioekonominė situacija.....	5
Sveikata savivaldybėje	5
SPECIALIOJI DALIS	12
Geriausiai situaciją atspindinčių rodiklių apžvalga.....	12
Savivaldybės prioritetinių problemų analizė.....	13
1. Gyventojų skaičiaus pokytis.....	13
2. Šeimos gydytojų skaičius.....	15
3. Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metus dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje.....	20
SUAUGUSIŲJŲ GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIŲ PROFILIS.....	23
IŠVADOS.....	24
REKOMENDACIJOS	25

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Alytaus miesto savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetingas kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu.
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema, sveikstat.hi.lt (toliau – VSS IS).

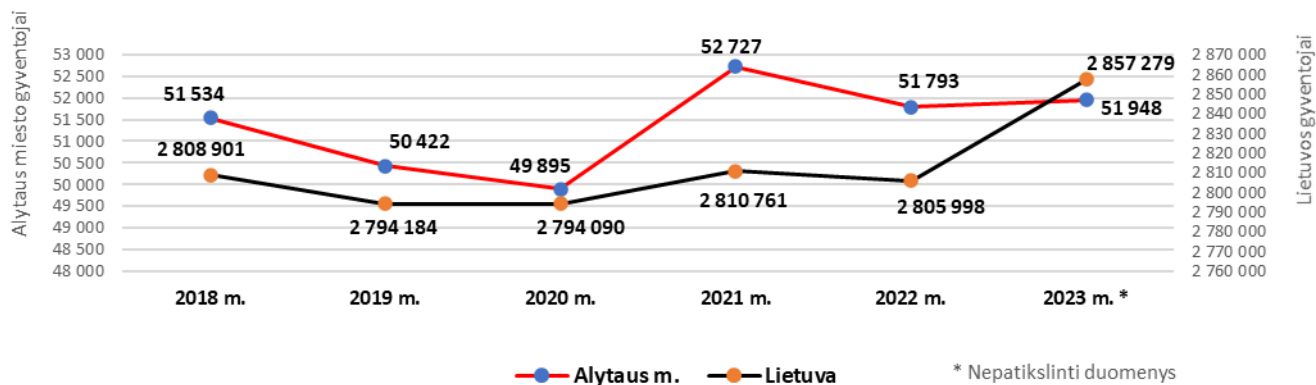
Analizuojant rodiklius ir jų tendencijas, svarbu atkreipti dėmesį į 2020 m. prasidėjusią valstybės lygio ekstremalią situaciją visoje šalyje dėl koronaviruso ligos (toliau – COVID-19 ligos) plitimo grėsmės ir nuo 2022 m. vykstančio Ukrainos karo pasekmes (migracija).

BENDROJI DALIS

Demografinė situacija

Lietuvos sveikatos departamento duomenimis, Alytaus miesto savivaldybėje 2022 m. pradžioje gyveno 51 793 asmenys (46 proc. vyrų ir 54 proc. moterų), jie sudarė 1,85 proc. Lietuvos populiacijos (2 805 998 gyventojai). Naujausiais dar nepatikslintais duomenimis, 2023 m. pradžioje Alytuje gyveno 51 948 žmonės, jie sudarė 1,82 proc. Lietuvos populiacijos (2 857 279 gyventojai) (1 pav.).

Tikėtina, gyventojų skaičius priaugis didėjo dėl karo pabėgėlių iš Ukrainos. Naujausiais Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo duomenimis (2023 gruodis), iš viso Lietuvoje užregistruoti 82 723 ukrainiečiai. Migracijos departamento Alytaus miesto skyriuje užregistruoti 1 084 ukrainiečiai, Alytaus registracijos centre – 6 524 Ukrainos piliečiai.

1 pav. Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje
(Šaltinis: Lietuvos sveikatos departamento duomenys)

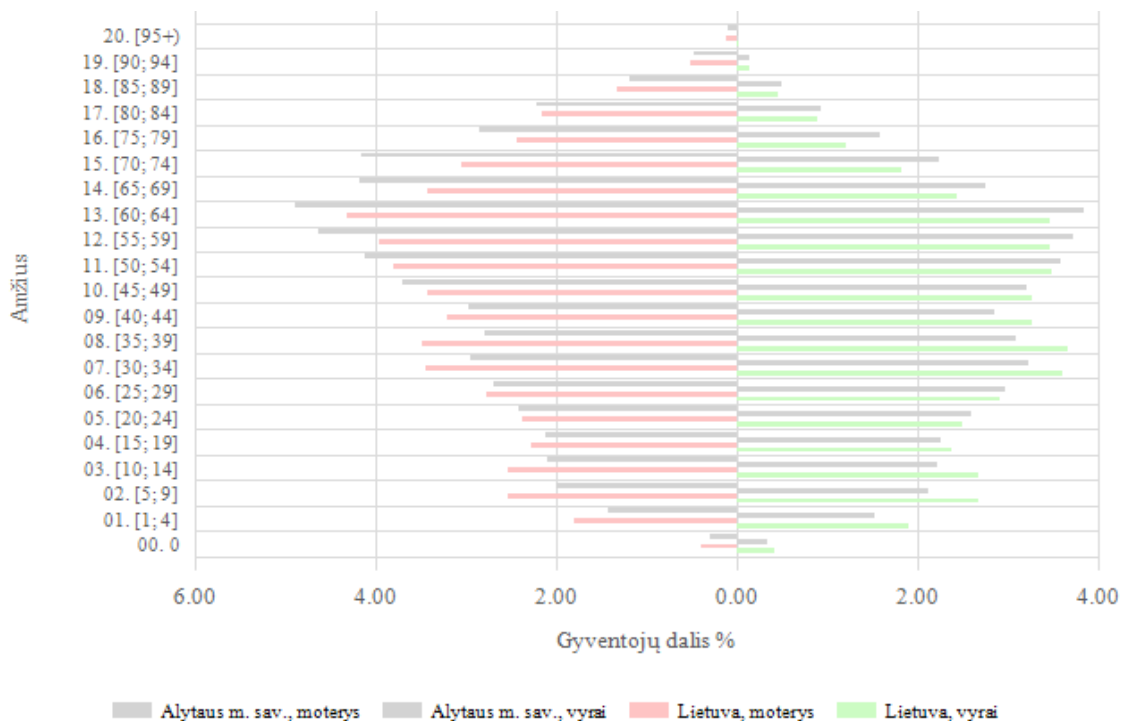
2022 m. Alytaus miesto gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė – 76,3 metai, rodiklis didesnis už Lietuvos vidurkį (75,8 metai). Lyginant su ankstesniais metais, Alytaus m. gyvenimo trukmė nuo 2020 metų buvo sutrumpėjusi, o nuo 2022 m. vėl ilgėja (2019 m. – 77,9 metai, 2020 m. – 74,6 metai, 2021 m. – 74,8 metai). 2020–2021 metų sutrumpėjusiai gyvenimo trukmei galimai įtakos turėjo COVID-19 liga.

Alytaus mieste 2022 m. gimė 314 kūdikių (Lietuvoje – 20 068 kūdikiai), lyginant su 2021 m. duomenimis, gimė 23 kūdikiais mažiau. Gimstamumo rodiklis buvo 6,1/1 000 gyv. (Lietuvoje – 7,8). 2022 m. duomenimis, Lietuvoje gimė mažiausiai kūdikių per visą nepriklausomybės laikotarpį.

Alytaus mieste mirė 739 gyventojai (14,2/1 000 gyv.), t. y. 146 gyventojais mažiau negu 2021 m. duomenimis (885 gyventojai). Lietuvoje mirė 4 862 asmenimis mažiau (42 884 abs. sk.) negu 2021 metais, galima daryti prielaidą, kad padidėjusiam mirčių skaičiui turėjo įtakos COVID-19 liga.

Pagal VSS IS duomenis, 2022 m. Alytaus mieste gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes išliko tolygus. Vaikų (0–17 metų) sudarė 14,6 proc., 18–44 m. asmenys – 30,4 proc., 45–64 m. amžiaus gyventojai – 31,7 proc. ir 65 metų bei vyresnių gyventojų sudarė 23,3 proc. Alytaus miesto populiacijos (2 pav.).

Amžiaus profilis, 2022

2 pav. Alytaus m. savivaldybės demografinis medis
(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

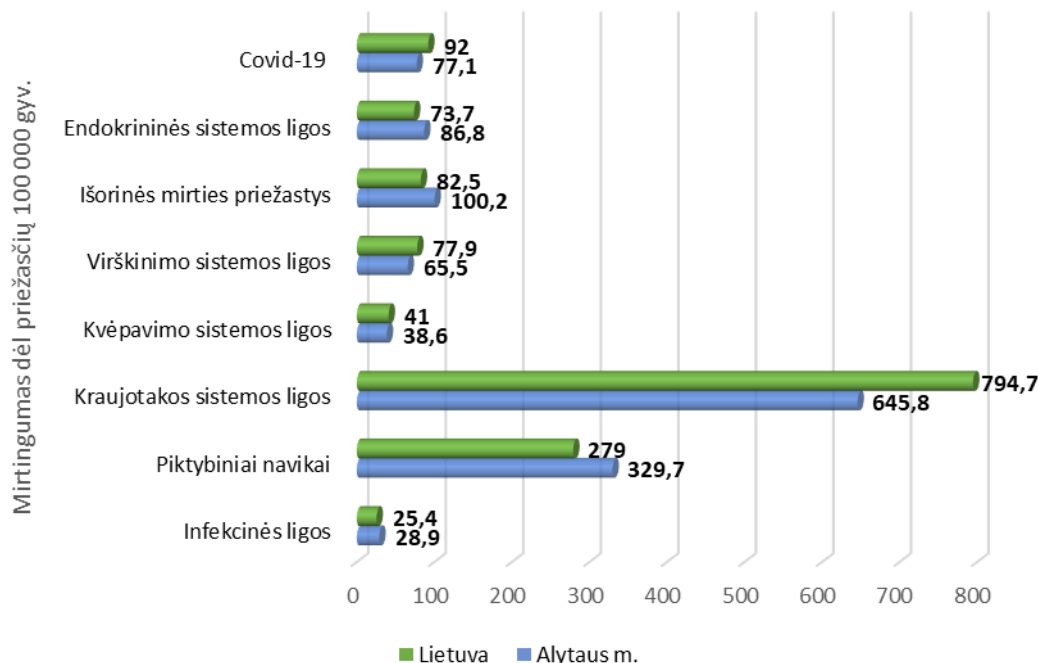
Socioekonominė situacija

Alytaus miesto savivaldybės 2022 m. ilgalaikis nedarbo lygis siekė 1,9 proc., kurį sudarė 601 asmuo (2021 m. – 4,3 proc.). Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, rodiklis Alytaus mieste siekė 459,1/1000 moksleivių (2021 m. – 378,1/1000 moksleivių), Lietuvos rodiklis – 359,4/1000 moksleivių (2021 m. – 312,0/1000 moksleivių). 2022 m. Alytaus mieste socialinės pašalpos gavėjų skaičius palyginus su Lietuvos vidurkiu žymiai nesiskyrė (Alytaus m. – 21,2/1000 gyv., Lietuvos – 22,8/1000gyv.).

Sveikata savivaldybėje

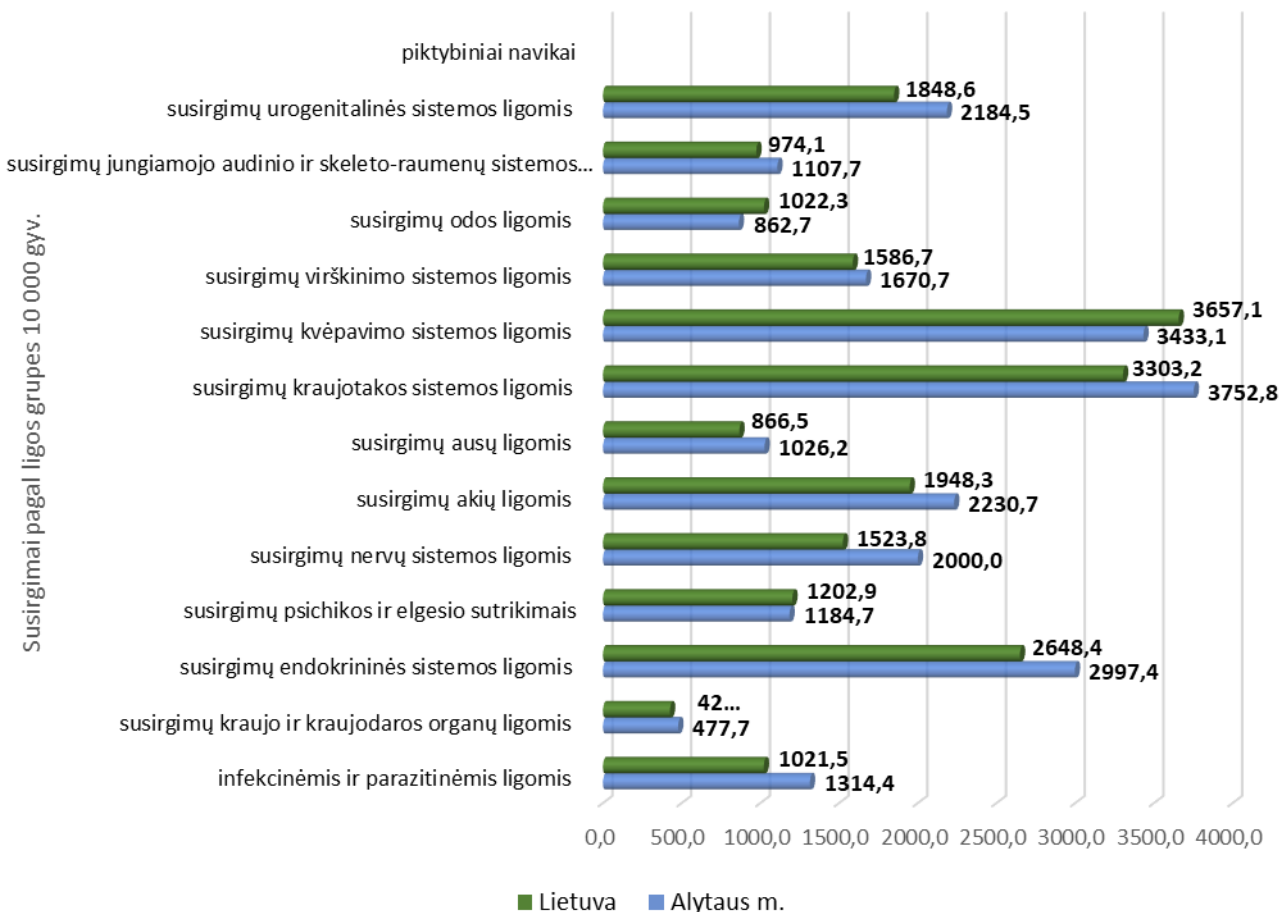
Mirtingumo statistika rodo bendrą gyventojų sveikatos būklę, sveikatos priežiūros veiksmingumą ir kokybę, sveikatos netolygumus bei sveikatos priežiūros prieinamumą.

Alytaus miesto savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, bendrasis gyventojų mirtingumas atsižvelgiant į priežastis yra tolygus (3 pav.). 2022 m. Alytaus m. daugiausiai gyventojų mirė nuo kraujotakos sistemos ligų – 645,8/100 000 gyv. (335 mirties atvejai), antroje vietoje pagal mirtingumą buvo piktybiniai navikai – 329,7/100 000 gyv. (171 mirties atvejais), trečioje išorinės mirties priežastys – 100,2/100 000 gyv. (52 mirties atvejai).

3 pav. Mirtingumas dėl priežasčių 100 000 gyv. Lietuvoje ir Alytaus m. 2022 m.
(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Daugiausiai užregistruotų susirgimų Alytaus mieste 2022 m. buvo kraujotakos sistemos ligomis (3752,8/10 000 gyv.) ir kvėpavimo sistemos ligomis (3433,1/10 000 gyv.). Mažiausiai užregistruotų susirgimų kraujo ir kraujodaros organų ligomis (477,7/10 000 gyv.) ir odos ligomis (862,7/10 000 gyv.) (4 pav.).

4 pav. Iš viso užregistruota susirgimų pagal ligos grupes 2022 m. Alytaus mieste 10 000 gyv.
(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

2022 METŲ ALYTAUS M. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Pirmame lentelės stulpelyje (6 pav.) pateikiami pagrindinio sąrašo rodikliai suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje – rodiklio tendencijos, trečiajame stulpelyje – Alytaus miesto savivaldybės rodiklis 2022 m., ketvirtajame stulpelyje savivaldybės absoliutus skaičius, penktajame – savivaldybės rodiklių 3 metų vidurkis, šeštajame – savivaldybės santykis su Lietuva, septintajame – rodiklio reikšmė Lietuvoje, aštuntajame – blogiausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse, devintame – pateikiama linija nurodo rodiklio reikšmės vietą tarp savivaldybių pagal kvantilius (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės rodiklio vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą), dešimtame – geriausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse.

Tendencija: ➔ Nekinta, ⬆ Didėja, ⬇ Mažėja. SMR – standartizuotas mirtingumo santykis
(Skačiuojama pastariesiems penkiems metams nuo analizuojamų metų)

1 lentelė. Alytaus miesto savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis, 2022 m.

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės				
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.	
Strateginis tikslas										
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	➔	76.3	76	75.2	1.01	75.8	68.5		80.6	
Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą	➔	72.8	244	70.4	0.98	74.2	85.8		56.0	
I tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį										
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą										
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	➔	27.0	14	26.0	1.45	18.6	48.8		6.7	
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	➔	27.0	14	24.9	1.50	18.0	47.0		6.4	
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų	⬆	32.8	17	36.4	0.84	39.2	75.6		0.0	
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.	⬇	74.5	294	84.0	1.24	60.3	205.0		37.1	
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	➔	1.9	601	3.0	0.86	2.2	7.0		0.4	
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	⬇	-2.1	-110	-1.1	-0.12	18.1	-23.8		70.9	
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu										
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬆	100.2	52	91.7	1.21	82.5	169.9		48.8	
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬆	96.6	52	89.3	1.21	79.7	149.1		30.5	
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	⬆	459.1	2434	362.8	1.28	359.4	629.4		174.7	
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	⬇	21.2	1102	20.3	0.93	22.8	75.4		3.4	
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	⬇	25.1	13	18.9	1.14	22.1	65.4		5.7	

Sergamumas tuberkuloze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	27.0	14	22.1	1.05	25.6	74.7		5.7
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką									
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą									
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	↓	0.6	2	0.8	0.60	1.0	2.6		0.0
Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	↓	94.3	114	99.2	0.70	134.2	188.0		74.7
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	↓	58.9	189	51.8	0.86	68.1	127.2		28.8
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	↓	29.5	153	23.0	0.89	33.2	62.6		0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	—	0.0	0	3.3	0.00	4.1	22.4		0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	—	0.0	0	3.6	0.00	4.0	26.3		0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↓	15.4	8	18.2	0.94	16.4	45.1		0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↓	14.0	8	17.0	0.88	15.9	38.3		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	7.7	4	8.5	1.28	6.0	24.3		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	7.1	4	9.5	1.20	5.9	25.0		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↓	1.9	1	1.3	1.27	1.5	10.9		0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↓	1.5	1	1.3	1.07	1.4	9.8		0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	↓	4.0	21	5.6	0.82	4.9	12.5		1.4
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↑	16454.5	16455	16700.5	18.77	876.7	35618.6		33.0
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	13.5	7	5.9	3.38	4.0	30.7		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	14.8	7	6.3	3.70	4.0	32.1		0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	44.3	23	42.3	1.94	22.8	53.8		0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	39.5	23	37.5	1.82	21.7	50.9		0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	→	249.4	51871	248.7	1.24	201.0	69.7		378.0
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	→	318.2	51871	333.4	1.86	171.5	37.0		350.5
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais, 100 000 gyv.	↓	115.5	116	113.2	1.79	64.4	288.4		0.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	→	31.9	102	29,8	0.83	38.5	1.4		100

4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↓	18.1	935	17.3	1.01	18.0	34.8		11.8
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↓	1.8	80	1.8	1.00	1.8	3.5		0.0
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.	→	2.3	447	2.3	1.28	1.8	1.1		7.3
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.	→	4.4	23	4.7	0.57	7.7	3.1		15.1
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	↓	10.2	531219	9.8	1.10	9.3	6.5		12.1
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↑	9.6	5	4.6	2.34	4.1	22.5		0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↑	7.7	4	2.6	2.66	2.9	15.1		0.0
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys)	↑	1.0	5	1.2	0.45	2.2	4.6		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	↑	6.4	2	4.9	2.13	3.0	31.6		0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %	→	90.9	349	94.6	1.05	86.2	66.7		100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomieliito, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %	→	95.1	353	95.7	1.06	89.8	81.8		100.0
Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	→	32.3	1134	26.4	2.88	11.2	2.0		39.8
Vaikų (7–17 m.), neturinčių eduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	→	25.1	1218	23.9	1.06	23.6	7.2		34.4
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	↓	1.5	1	2.1	0.65	2.3	24.1		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	645.8	335	742.4	0.81	794.7	1632.5		450.3
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	606.5	335	698.2	0.77	785.2	1153.4		606.5
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↑	329.7	171	337.7	1.18	279.0	503.3		150.1
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↑	281.7	171	290.2	1.07	262.9	380.3		172.3
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	↓	138.8	72	155.5	0.72	191.9	605.9		96.3
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	↓	128.4	72	146.7	0.68	188.5	493.8		92.3
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	→	70.4	365	74.3	0.97	72.6	106.2		32.5
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metus dalyvavusi krūties vėžio programoje	→	71.8	6669	62.8	1.25	57.6	21.5		77.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metus dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	→	69.1	8449	68.1	1.26	54.7	32.2		71.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metus dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	↓	53.1	10498	49.6	0.95	56.1	37.8		68.4
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	→	53.7	6487	49.2	1.08	49.6	30.6		66.3

Atsižvelgiant į LSS išskeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis¹, matoma, kad:

1.1. Uždavinio **sumažinti skurdo lygį ir nedarbą** rodikliai Alytaus miesto savivaldybėje blogesni už Lietuvos vidurkį, tačiau išsiskiria *bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyv. ir ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %*. Šie rodikliai geresni už šalies vidurkį.

1.2. Uždavinio **sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu** rodikliai daugeliu atvejų yra prastesni už Lietuvos vidurkį arba labai panašūs, tik *socialinės paslaugos gavėjų sk. 1 000 gyv.* rodiklis yra geresnis žalioje zonoje.

2.1. Uždavinio **kurti sveikas ir saugias darbo bei buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą** rodikliai yra geresni už Lietuvos vidurkį.

2.2. Uždavinio **kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį** rodikliai yra geresni už Lietuvos vidurkį.

2.3. Uždavinio **mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių** rodikliai panašūs į Lietuvos vidurkį, tačiau į blogesne prasme išsiskiria *mirtingumo transporto įvykiuose (V00-V99) rodiklis*.

2.4. Uždavinio **mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą** rodiklis yra blogesnis už Lietuvos vidurkį.

3.1. Uždavinio **sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą** dauguma rodiklių yra blogesni už šalies vidurkį, bet galima pasidžiaugti *gyv. sk., tenkančiu 1 tabako licencijai, ir gyv. sk., tenkančiu 1 alkoholio licencijai*, rodikliais, jie yra geresni už Lietuvos vidurkį ir patenka į žaliają zoną.

3.2. Uždavinio **skatinti sveikos mitybos įpročius** rodiklis yra mažesnis už šalies vidurkį.

4.1. Uždavinio **užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**, rodikliai lygūs Lietuvos vidurkiui.

4.2. Uždavinio **plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą** pusė rodiklių yra geresni už šalies vidurkį. Labiausiai blogąja prasme išsiskiria *šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv., sergamumas vaistais atsparia tuberkulioze (A15 A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) ir sergamumas vaistais atsparia tuberkulioze (A15 A19) 100 000 gyv.* – šie rodikliai yra žymiai blogesni už Lietuvos vidurkį.

4.3. Uždavinio **gerinti motinos ir vaiko sveikatą** rodikliai daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį ir patenka į žaliają zoną, tačiau išsiskiria *kūdikių mirtingumo 1 000 gyvų gimusių* rodiklis, jis yra didesnis už šalies vidurkį.

4.4. Dauguma uždavinio **stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę** rodiklių geresni ir panašūs į Lietuvos vidurkį. Labiausiai blogąja prasme išsiskiria *mirtingumo nuo piktybinių navikų 100 000 gyv. ir tikslinės populiacijos dalies (%), 2 metus dalyvavusios storosios žarnos vėžio programoje*, rodikliai, jie nežymiai mažesni už šalies vidurkį, bet patenka į raudonąją zoną.

¹ Aprašomi tik uždaviniai, turintys bent vieną jį atspindintį rodiklį

Remiantis 1 lentelėje pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, darytina išvada, kad:

26 rodiklių reikšmės, geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

- Išvengiamas mirtingumas, proc. pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą
- Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų
- Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %
- Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.
- Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.
- Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.
- Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.
- Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duomenys.)
- Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.
- Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.
- Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai
- Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai
- Slaugytojų, tenkančių vienam gyventojui, sk. (2019)
- Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.
- Sergamumas ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys)
- 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %
- 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, *Haemophilus influenzae B* skiepijimo apimtys (3 dozės), %
- Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %
- Vaikų (7–17 m.), neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)
- Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15–17 m. moterų
- Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.
- Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.
- Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.
- Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metus dalyvavusi krūties vėžio programoje
- Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metus dalyvavusi gimdos kaklelio programoje
- Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje

18 rodiklių reikšmės, prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

- Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.
- Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.
- Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.
- Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.
- Mokinų, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.
- Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)
- Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.
- Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km
- Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.
- Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.
- Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.
- Kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (2019)
- Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv. (2019)
- Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)
- Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)
- Kūdikių mirtingumas 1 000 gyvų gimusių
- Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.
- Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metus dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje

6 rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (geltonoji zona)

Pastaba. Socialinės rizikos šeimų sk. 1 000 gyv. rodiklis ataskaitoje nebeteikiamas, nes nuo 2018 m. liepos 1 d. buvo panaikinta socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaita ir šios apskaitos tvarka

SPECIALIOJI DALIS

Geriausiai situaciją atspindinčių rodiklių apžvalga

2022 m. Alytaus m. savivaldybės geriausiai situaciją atspindinčių rodiklių sąrašas (žalioji zona) išlieka ganėtinai ilgas – 26 rodikliai (2021 m. – 27 rodikliai, 2020 m. – 20 rodiklių, 2019 m. – 14 rodiklių, 2018 m. – 14 rodiklių). Tai rodo, jog daugelis Alytaus m. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių yra geresni už Lietuvos vidurkį.

Yra daugybė ligų, nuo kurių vienintelė ir efektyviausia apsaugos priemonė yra vakcina. Tokiu būdu apsaugomas ne tik kiekvienas žmogus, bet ir sukuriama saugi visuomenės aplinka – kolektyvinis imunitetas. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, gerais vakcinacijos rodikliais laikoma, kai paskiepytų asmenų skaičius šalyje ir jos regionuose siekia ne mažiau kaip 90–95 proc.

2022 metais Alytaus m. sav. pagal rodiklius „2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtis, proc.“ ir „1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomieliito, *Haemophilus influenzae B* skiepijimo apimtis (3 dozės), proc.“ pateko į geriausių savivaldybių grupę (žalioji zona).

Alytaus m. sav. skiepijimų apimtys yra vienos iš didžiausių šalyje – 90,9 proc. 2 metų amžiaus vaikų buvo paskiepyti tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina (Lietuvoje – 86,2 proc.).

1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo) poliomieliito ir B tipo *Haemophilus influenzae* vakcinos skiepijimo apimtys (3 dozės), Alytaus m. savivaldybėje siekė 95,1 proc. (Lietuvos vidurkis – 89,8 proc.).

Dantų ėduonis – tarp vaikų labai paplitusi liga, todėl ieškoma efektyviausių būdų, kaip su šia liga kovoti. Viena iš dantų ėduonies profilaktikos priemonių yra dantų silantai, jie sumažina ėduonies atsiradimo tikimybę net iki 80–90 proc. Lyginant su Lietuvos savivaldybėmis, Alytaus m. sav. yra tarp 4 aktyviausių, kur daugiausiai vaikų dalyvavo krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje ir siekė 32,3 proc. Šis rodiklis Alytaus m. savivaldybėje daugiau nei 2,8 karto lenkia šalies vidurkį (11,2 proc.).

ŠKL – širdies ir kraujagyslių ligų prevencinė programa, skirta vyrams nuo 40 iki 54 metų (imtinai) ir moterims nuo 50 iki 64 metų (imtinai). Jiems kartą per 1 metus šeimos gydytojas nustato rizikos veiksnius. ŠKL programoje Alytaus miesto savivaldybėje dalyvavo 53,7 proc. gyventojų, kurie patenka į programos imtį. Alytaus m. sav. rodiklis jau daugelį metų patenka į žaliąją zoną, nes yra didesnis už šalies vidurkį (2022 m. Lietuvos vidurkis – 49,6 proc.).

Apibendrinant galima teigti, kad Alytaus miesto savivaldybėje kasmet vis daugiau visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių yra geresni už Lietuvos vidurkį. Tai rodo, jog Alytaus m. savivaldybė skiria daug dėmesio gyventojų sveikatos problemoms spręsti, taiko efektyvias, orientuotas į esamas gyventojų sveikatos problemas priemones.

Savivaldybės prioritетinių problemų analizė

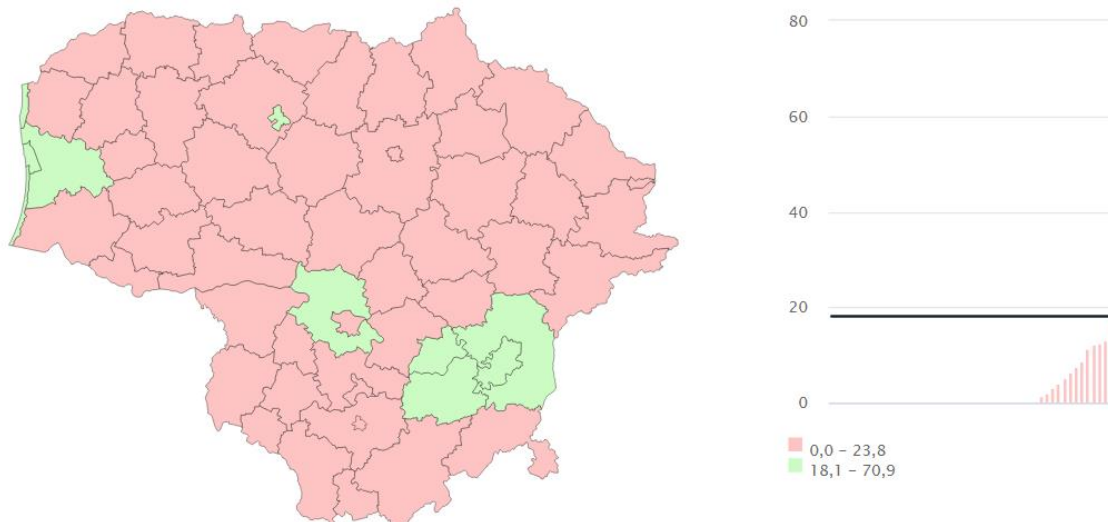
Remiantis Alytaus miesto savivaldybės 2022 m. visuomenės sveikatos stebėsenos profilio rodiklių aptarimu, iš jų detalesnei analizei ir interpretavimui, kaip prioritетinės probleminės sritys, pasirinkti šie rodikliai:

1. Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv.
2. Šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyv.
3. Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metus dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje

1. Gyventojų skaičiaus pokytis

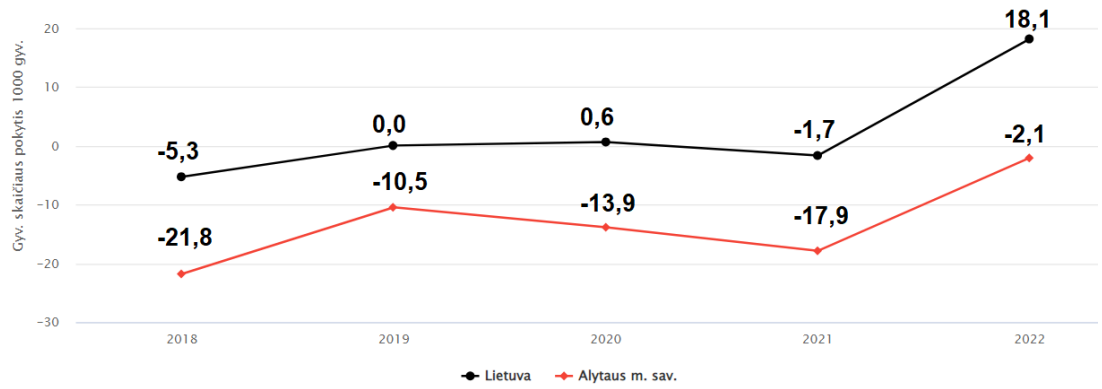
Natūrali gyventojų kaita (arba prieaugis) ir migracija yra du pagrindiniai demografiniai rodikliai, nurodantys gyventojų skaičiaus pokytį. Gyventojų skaičius yra išvestinis demografinių procesų (gimstamumo, mirtingumo ir neto migracijos) rodiklis. Kai žmonių daugiau gimsta nei miršta, tada natūralusis prieaugis yra teigiamas, o kai gimstamumas mažesnis už mirtingumą – prieaugis neigiamas.

2022 m. Lietuvoje gyventojų skaičiaus pokytis buvo 18,1/1 000 gyv. (+51 281 gyventojas), Alytaus miesto savivaldybėje rodiklis mažesnis už šalies vidurkį, todėl patenka į raudonąją zoną. Stebint visos Lietuvos duomenis tik 10 savivaldybių situacija yra geresnė už šalies vidurkį (5 pav.).

5 pav. Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv. savivaldybėse 2022 m.
(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

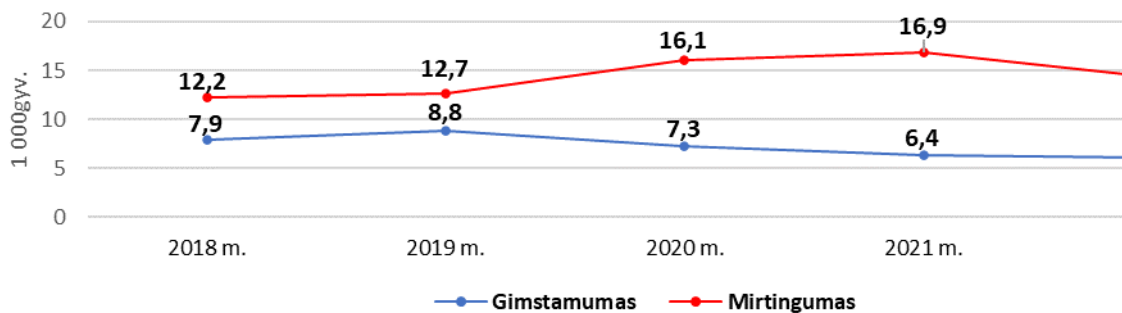
Alytaus m. savivaldybėje 2018–2022 m. gyventojų skaičius kito, bet metai iš metų lieka raudonojoje zonoje (6 pav.). 2022 m. duomenys buvo geriausi per šį metų laikotarpį, savivaldybėje rodiklis siekė -2,1/1 000 gyv., t. y. -110 gyventojų (2021 m. gyventojų skaičiaus pokytis buvo – 934 gyventojais).

6 pav. Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv. Lietuvoje/Alytaus m. 2018–2022 m.
(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

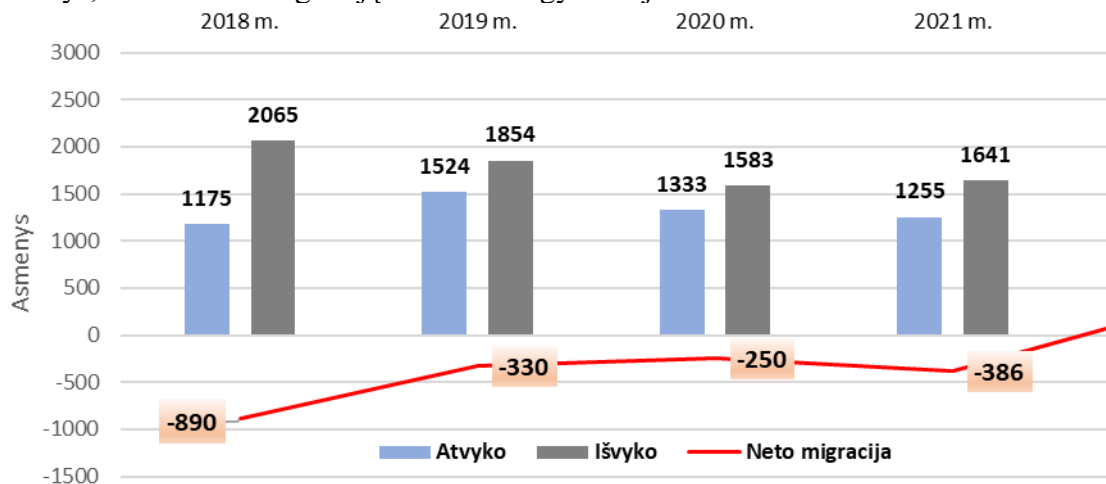
Alytaus mieste 2022 m. gimė 314 kūdikių, lyginant 2021 m. duomenis, gimė 23 kūdikiais mažiau. Lyginant su ankstesnių metų duomenimis, rodiklis kas metai mažėja (2022 m. – 6,1/1 000 gyv.).

Mirė 739 gyventojai, t. y. 146 gyventojais mažiau negu 2021 m., mirtingumo rodiklis 2022 m. buvo 14,2/1 000 gyv. (7 pav.).

7 pav. Gyventojų gimstamumas ir mirtingumas 1 000 gyv. Alytaus m. 2018–2022 m.
(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Stebint 2018–2022 m. laikotarpio migracijos pokyčius, Alytaus m. situacija gerėja (8 pav.). 2022 m. išvyko 2 087 gyventojai, atvyko 2 402 asmenys. Skirtumas tarp atvykusiųjų ir išvykusiųjų skaičiaus (neto migracijos) sudarė +315 asmenų. Savo išvykimą į užsienio šalis 2022 m. deklaravo 254 gyventojai, atvykusiųjų buvo 1 194 gyventojai, neto tarptautinę migraciją sudarė 940 asmenys, neto vidaus migraciją sudarė -625 gyventojai.

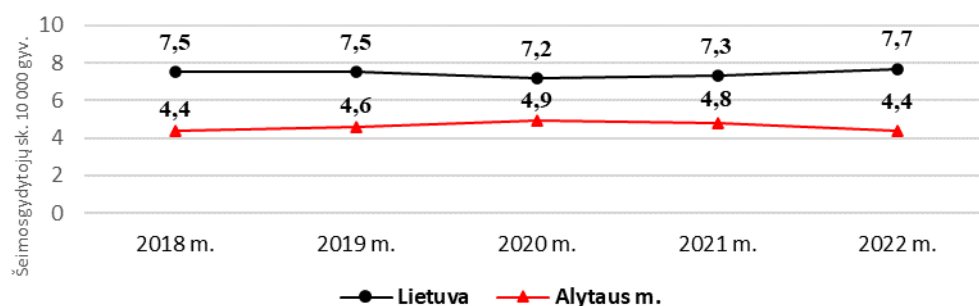
8 pav. Alytaus miesto savivaldybės gyventojų migracijos pokyčiai 2018–2022 m. (asm.)
(Šaltinis: Lietuvos sveikatos departamento duomenys)

Apibendrinant gyventojų skaičiaus pokytį Alytaus miesto savivaldybėje iš visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos pateiktų duomenų matyti, kad gyventojų skaičius didėja, tačiau ne dėl gimstamumo ar mirties mažėjimo, o migracijos. Galima teigti, kad didžiąją dalį migracijos sudaro į Alytaus miestą iš Ukrainos atvykę asmenys.

2. Šeimos gydytojų skaičius

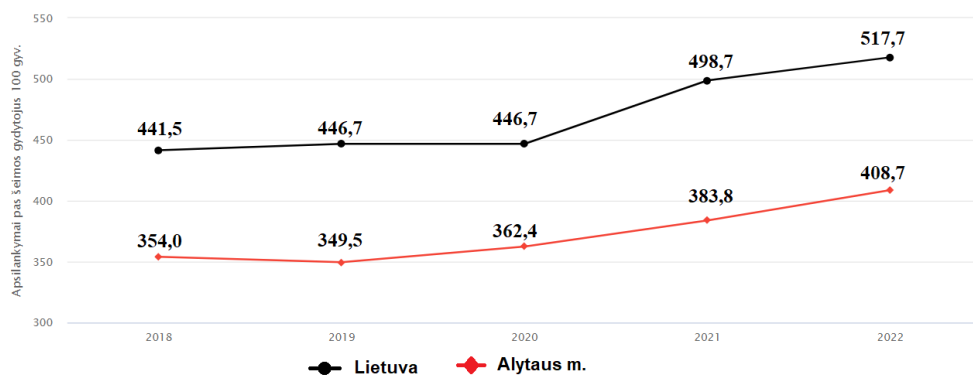
Vienas iš prioritetinių tikslų yra užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius. Savivaldybėje turime didinti ir išlaikyti aukštą skaičių šeimos gydytojų, kurie ne tik yra atsakingi, kad kuo greičiau būtų nustatytos ligos priežastys ir skirtas reikiamas gydymas, bet ir konsultuoja visais sveikatos klausimais, primena, kada reikia pasitikrinti pagal ligų prevencijos programas. Jiems pagal kompetenciją talkina ir komandoje dirbantys specialistai.

Stebint šeimos gydytojų skaičių Alytaus miesto savivaldybėje nuo 2018 metų rodiklis išlieka mažesnis už šalies vidurkį, 2022 m. rodiklis siekė 4,4 gyd./10 000 gyv. (9 pav.).

9 pav. Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv. Lietuvoje/Alytaus m. 2018–2022 m.
(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Analizuojant apsilankymų pas šeimos gydytojus skaičių 100 gyventojų, rodiklis didėja ir 2022 m. Alytaus m. siekė 408,7 apsilankymo/100 gyv. (10 pav.).

10 pav. Apsilankymas pas šeimos gydytojus. 100 gyv. Lietuvoje/Alytaus m. 2018–2022 m.
(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Alytaus miesto pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros (toliau PAASP) įstaigų duomenimis, 2022 m. Alytaus mieste dirbo 38 šeimos gydytojai (2 lentelė). Daugiausiai šeimos gydytojų yra VšĮ Alytaus poliklinikoje – 19 gydytojų.

2 lentelė. Alytaus miesto gydymo įstaigose dirbančių šeimos gydytojų skaičius 2018–2022 m.

(Šaltinis : gydymo įstaigos informacija)

<i>I s t a i g o s p a v a d i n i m a s</i>	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
<i>V š I A l y t a u s p o l i k l i n i k a</i>	19	20	22	21	19
<i>A l y t a u s m . s a v i v a l d y</i>	3	3	3	3	3

<i>b</i> <i>é</i> <i>s</i> <i>p</i> <i>i</i> <i>r</i> <i>m</i> <i>i</i> <i>n</i> <i>é</i> <i>s</i> <i>s</i> <i>v</i> <i>e</i> <i>i</i> <i>k</i> <i>a</i> <i>t</i> <i>o</i> <i>s</i> <i>p</i> <i>r</i> <i>i</i> <i>e</i> <i>ž</i> <i>i</i> <i>ū</i> <i>r</i> <i>o</i> <i>s</i> <i>c</i> <i>e</i> <i>n</i> <i>t</i> <i>r</i> <i>a</i> <i>s</i>					
<i>„P</i> <i>a</i> <i>g</i> <i>a</i> <i>l</i> <i>b</i> <i>a</i> <i>l</i> <i>i</i> <i>g</i> <i>o</i> <i>n</i> <i>i</i> <i>u</i> <i>i</i> <i>“</i> <i>,</i> <i>š</i> <i>e</i> <i>i</i> <i>m</i> <i>o</i> <i>s</i> <i>k</i> <i>l</i> <i>i</i> <i>n</i> <i>i</i>	3	3	3	3	3

k a					
„I n M e d i c a “	9	5	7	8	11
„A f f i d e a “ k l i n i k a	-	-	-	1	1
L a b o r a t o r i j a „A n t ė j a “	-	-	-	-	1

Stebint 2022 m. šeimos gydytojų skaičių pagal amžiaus grupes, daugiausiai dirbo 45–64 m. amžiaus gydytojų, tik VšĮ Alytaus poliklinikoje dirbo 8 šeimos gydytojai, kuriems yra daugiau nei 65 metai (3 lentelė).

3 lentelė. Alytaus miesto gydymo įstaigose dirbančių šeimos gydytojų skaičius pagal amžiaus grupes 2022 m. (Šaltinis – gydymo įstaigos informacija)

Įstaigos pavadinimas	18-44	45-64	65+	Iš viso
VšĮ Alytaus poliklinika	4	7	8	19
Alytaus m. savivaldybės pirminės sveikatos priežiūros centras	-	3	-	3
„Pagalba ligoniui“, šeimos klinika	1	2	-	3
„InMedica“	9	2	-	11
„Affidea“ klinika	-	1	-	1
Laboratorija „Antėja“	-	1	-	1

4 lentelėje pateiktų Alytaus miesto PAASP įstaigose prisirašiusių asmenų skaičiaus vidurkis

2018–2023 m. VšĮ Alytaus poliklinikoje prisirašusių skaičius, kaip ir šeimos gydytojų skaičius, yra didžiausias.

4 lentelė. Alytaus miesto PAASP įstaigose prisirašusių asmenų skaičiaus vidurkis 2018–2022 m.
(Šaltinis – Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos)

<i>Įstaigos pavadinimas</i>	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m. (išankstiniai)
<i>VšĮ Alytaus poliklinika</i>	48 414	47 189	46 097	44 937	43 716	42 807
<i>VšĮ Alytaus miesto savivaldybės pirminės sveikatos priežiūros centras</i>	4 662	4 724	4 809	4 872	4 859	4 806
<i>UAB „MediCA“ klinika</i>	7 610	7 704	7 909	8 034	8 117	7 995
<i>UAB „Pagalba ligoniui“</i>	3 868	3 884	3 977	4 070	4 245	4 473
<i>UAB „Affidea Lietuva“</i>	-	-	-	52	233	424
<i>UAB Diagnostikos laboratorija</i>	-	-	-	-	130	251
Iš viso	64 553	63 502	62 413	61 929	61 279	60 755
<i>Alytaus miesto savivaldybės gyventojų skaičius metų pradžioje</i>	<i>51 534</i>	<i>50 422</i>	<i>49 895</i>	<i>52 727</i>	<i>51 793</i>	<i>51 948</i>

Vadovaudamosi Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 12 straipsnio 4 dalimi, savivaldybių vykdomosios institucijos organizuoja pirminę asmens sveikatos priežiūrą.

Pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos pateikiamą informaciją vidutiniškai Lietuvoje vienam šeimos gydytojui tenka 1 300 gyventojų. Alytaus miesto savivaldybėje reikalingas šeimos gydytojų pokytis, norint pasiekti, kad 1 šeimos gydytojui tektų ne mažiau nei 1 200, tačiau ne daugiau kaip 1 600 gyventojų 2030 m. yra 9,9 šeimos gydytojo.

2023 m. Alytaus m. sav. vidutiniškai prie vieno šeimos gydytojo yra prisirašę 2 185,9 gyventojų, Lietuvoje – 1 292,3 gyventojų.

2021 m. VšĮ Alytaus poliklinikoje 1 šeimos gydytojui skirta 5 883 Eur kasmetinė išmoka pirmus 3 metus.

2022 m. VšĮ Alytaus poliklinikoje 2 šeimos gydytojams skirta 5 883 Eur kasmetinė išmoka pirmus 3 metus.

2023 m. VšĮ Alytaus poliklinikoje 3 šeimos gydytojams skirta 5 883 Eur kasmetinė išmoka pirmus 3 metus.

VšĮ Alytaus miesto savivaldybės pirminės sveikatos priežiūros centre nebuvo įdarbintų šeimos gydytojų, kurie būtų pasinaudoję skatinimo priemone.

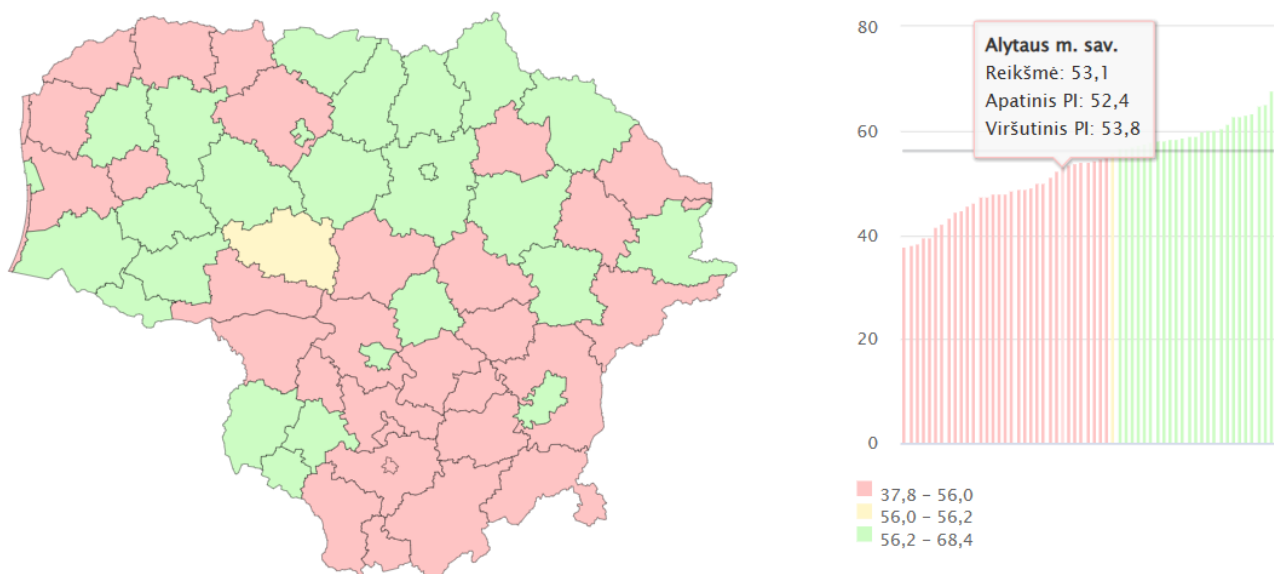
Vidutiniškai per metus įdarbinami du šeimos gydytojai, kurie pasinaudoja skatinimo priemone.

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindinis uždavinys yra plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą, todėl savivaldybė taiko skatinimo priemones, kad įdarbintų naujų šeimos gydytojų Alytaus mieste.

3. Tikslinės populiacijos dalis %, 2 meus dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje

Storosios žarnos vėžio prevencinė programa skirta vyrams ir moterims nuo 50 iki 74 metų (imtinai), kuriems vieną kartą per 2 metus gali būti atliekamas slapto kraujavimo testas.

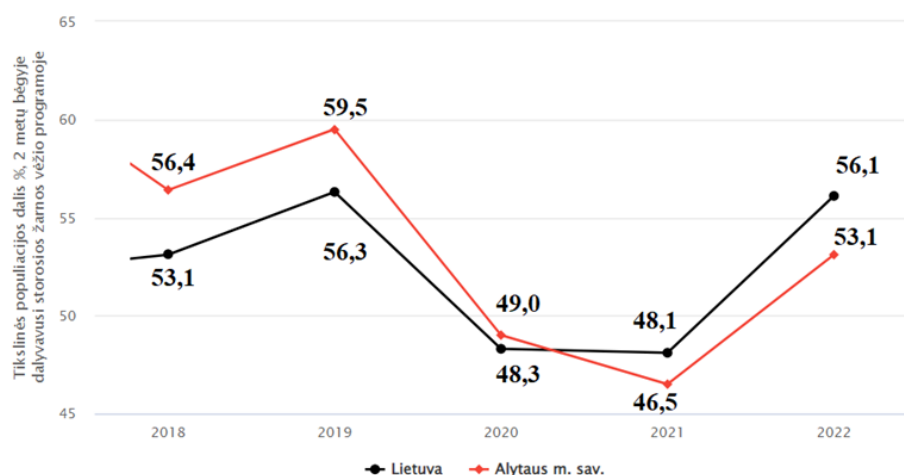
2022 m. Alytaus miesto savivaldybėje tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 metus dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios prevencijos programoje, buvo mažesnė nei šalies vidurkis (11 pav.). Šia prevencine programa Lietuvoje pasinaudojo 56,1 proc. tikslinės grupės asmenų, Alytaus m. – 53,1 proc. Stebint šalies padėtį matyti, kad didžiosios dalies savivaldybių programos vykdymo rezultatai yra prasti.

11 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 metus dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje savivaldybėse 2022 m.

(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Alytaus m. savivaldybėje 2018–2022 m. asmenų, dalyvavusių storosios žarnos vėžio programoje, skaičius nuo 2020 m. buvo stipriai sumažėjęs ir 2022 m. vėl išaugo (12 pav.). Tačiau lyginant duomenis su šalies vidurkiu, Alytaus miesto savivaldybės rodiklis nuo 2021 m. patenka į raudonąją zoną, t. y. programos rezultatai yra mažesni už Lietuvos vidurkį (56,1 proc.). Iš viso 2022 m. Alytaus mieste per dvejus metus programoje dalyvavo 10 498 gyventojai.

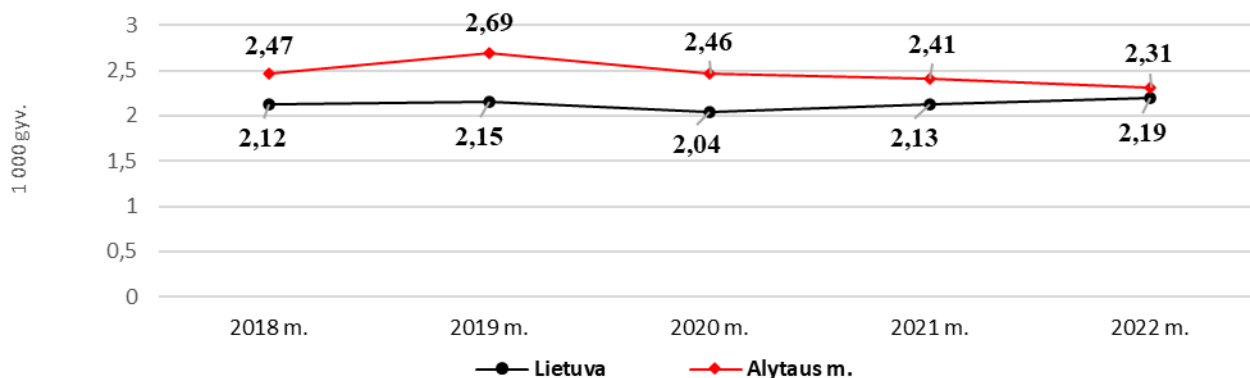

12 pav. Tikslinės populiacijos dalis proc. 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje Lietuvoje/Alytaus m. 2018–2022 m.

(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

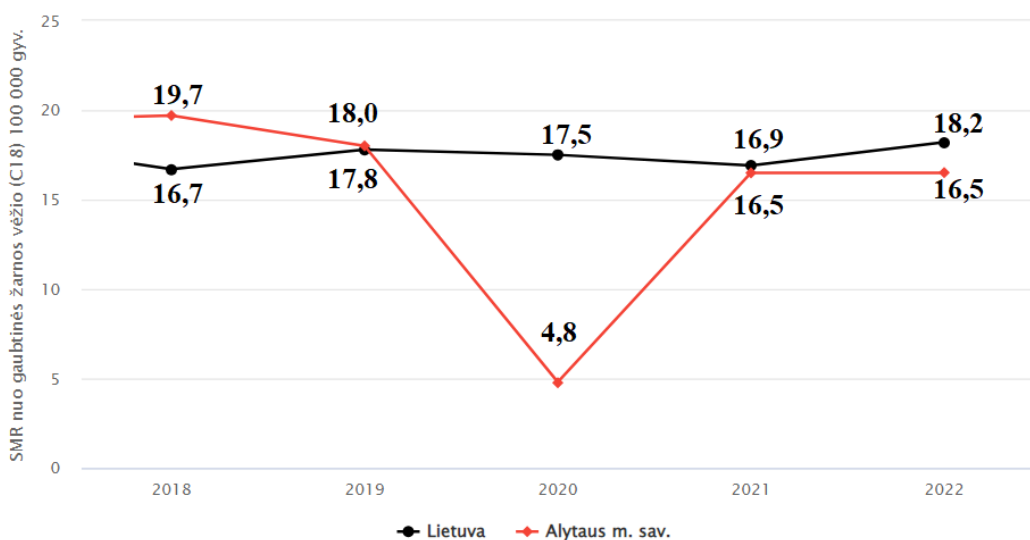
Remiantis Higienos instituto Sveikatos informacijos centro 2018–2022 m. duomenimis, Alytaus

miesto savivaldybėje sergančių gaubtinės žarnos vėžiu 1 000 gyventojų rodiklis buvo didesnis už šalies vidurkį (13 pav.). Nuo 2020 m. Alytaus m. stebimas sergančiųjų mažėjimas, rodiklis 2022 m. siekė 2,31 atv./1 000 gyv. Lietuvoje 2022 m. iš viso užregistruoti 6 203 gaubtinės žarnos vėžio susirgimai (C18), iš kurių 120 yra Alytaus miesto savivaldybės gyventojai.

13 pav. Sergamumas gaubtinės žarnos vėžiu (C18) 1 000 gyv. Lietuvoje/Alytaus m. 2018–2022 m.
(Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras)

Stebint 2018–2022 m. standartizuoto mirtingumo nuo gaubtinės žarnos vėžio duomenis, iki 2019 m. rodiklis Alytaus mieste viršijo šalies vidurkį (14 pav.). 2020 m. duomenimis, buvo staigus sumažėjimas, kai mirtingumo rodiklis siekė 4,8 atv./100 000 gyv. ir rodiklis iki 2022 m. yra mažesnis už Lietuvos vidurkį. Paskutiniaisiais 2022 m. duomenimis, Alytaus m. nuo gaubtinės žarnos vėžio mirė 10 gyventojų (7 vyrai ir 3 moterys), Lietuvoje – 540 gyventojai.

14 pav. Standartizuotas mirtingumas nuo gaubtinės žarnos vėžio (C18) 100 000 gyv. Lietuvoje/Alytaus m. 2018–2022 m.
(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Tendencija: ➔ Nekinta ⬆️ Didėja ⬇️ Mažėja 🟢 Geriau 🔴 Blogiau 🟡 Panašus

Rodiklis	Metai	Alytaus m. sav.			Lietuva			
		Tendencija	Kiekis	Reikšmė	Blogiausia	Sritis	Reikšmė	Geriausia
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	2022	➔	6 669	71,8	21,5		57,6	77,1
	2021	➔	5 304	58,3	11,2		45,5	61,9
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	2022	➔	8 449	69,1	32,2		54,7	71,1
	2021	➔	7 997	66,2	33,5		53,4	74,4
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	2022	⬇️	10 498	53,1	37,8		56,1	68,4
	2021	⬇️	8 838	46,5	24,2		48,1	67,2
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	2022	➔	6 487	53,7	30,6		49,6	66,3
	2021	➔	6 240	51,2	24,8		47,2	70,0

15 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.) dalyvavusių onkologinėse programose Alytaus mieste ir Lietuvoje 2021–2022 m.
(Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Apibendrinant 2022 m. duomenis galima teigti, kad gyventojai po truputį vis labiau pripažįsta ligų prevencijos programų, finansuojamų iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo, svarbą ir vis aktyviau jose dalyvauja (15 pav.). Tikėtina, kad dėl Covid-19 (koronaviruso infekcijos) pandemijos buvo sumažėję profilaktinių patikrinimų apimtys. Standartizuotas mirtingumas nuo gaubtinės žarnos vėžio išlieka šiek tiek mažesnis už šalies vidurkį 16,5 atv./100 000 gyv., tačiau sergamumas vėžiu išlieka aukštas ir viršija bendrą šalies vidurkį, todėl reikia ir toliau stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę.

Alytaus miesto savivaldybėje kitų prevencinių programų vykdymas yra vienas iš geriausių tarp šalies savivaldybių:

71,8 proc. dalyvavo atrankinės mamografinės patikrose dėl krūties vėžio finansavimo programoje 2021–2022 m. (Lietuvos vidurkis – 57,6 proc., Alytaus m. savivaldybė yra trečia pagal aktyviausius programoje šalies mastu).

69,1 proc. dalyvavo gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje 2020–2022 m. (Lietuvos vidurkis – 54,7 proc., Alytaus m. savivaldybė yra antra pagal aktyviausius programoje šalies mastu).

53,7 proc. asmenų dalyvavo, širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje 2022 m. (Lietuvos vidurkis – 49,6 proc.)

SUAGUSIŪJŲ GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIŲ PROFILIS

→ nekinta ↑ teigiamas didėjantis pokytis ↓ teigiamas mažėjantis pokytis ↑ neigiamas didėjantis pokytis ↓ neigiamas mažėjantis pokytis.

10 lentelė. Alytaus miesto savivaldybės (2018, 2022 m.) ir Lietuvos suaugusiųjų gyvenimos rodiklių profilis

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis 2018 m.	Savivaldybės rodiklis 2022 m.	Lietuvos rodiklis 2022 m.
GYVENIMO KOKYBĖS, SVEIKATOS VERTINIMAS, LAIMINGUMAS			
Suaugusiųjų, kurie savo gyvenimo kokybę vertina kaip gerą ir labai gerą, dalis (proc.)	64,1	71,1 ↑	69,5
Suaugusiųjų, kurie savo dabartinę sveikatos būklę vertina kaip gerą ir labai gerą, dalis (proc.)	63,7	65,4 ↑	62,4
Suaugusiųjų, kurie jaučiasi laimingi ir labai laimingi, dalis (proc.)	57,8	62,5 ↑	59,9
PRISLĖGTA NUOTAIKA, ARTIMI ŽMONĖS, ILGALAIKĖS SVEIKATOS PROBLEMAS IR GYVENSENOS KEITIMAS			
Suaugusiųjų, kurie neturi nė vieno artimo žmogaus, kuriuo galėtų pasitikėti susidūrus su sunkiomis asmeninėmis problemomis, dalis (proc.)	-	7,2	5,8
Suaugusiųjų, kuriuos per praėjusį mėnesį buvo apėmusi prislėgta nuotaika, nerimas šiek tiek labiau ir daug labiau nei anksčiau, dalis (proc.)	16,7	22,5 ↑	23,5
Suaugusiųjų, kurie turi ilgalaikių sveikatos problemų, dalis (proc.)	-	33,8	36,9
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bandė keisti savo gyvenimą, bet nepakeitė, dalis (proc.)	-	61,4	64,8
SVEIKATOS ELGSENA (FIZINIS AKTYVUMAS IR MITYBOS ĮPROČIAI)			
Suaugusiųjų, kurie užsiima energinga fizine veikla bent po 30 minučių 5 dienas per savaitę ar dažniau, dalis (proc.)	36,2	24,8 ↓	28,3
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis (proc.)	33,6	34,0 ↑	36,6
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neįskaitant bulvių), dalis (proc.)	45,5	43,8 ↓	46,1
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.)	-	18,9	18,6
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis (proc.)	-	8,1	5,4
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną geria energinius gėrimus, dalis (proc.)	-	3,1	1,8
Suaugusiųjų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis (proc.)	45,7	42,1 ↓	39,9
RIZIKINGAS ELGESYS (TABAKO GAMINIŲ, ELEKTRONINIŲ CIGAREČIŲ VARTOJIMAS)			
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo tabako gaminius, dalis (proc.)	15,9	14,3 ↓	16,3
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėn. kasdien vartojo tabako gaminius, dalis (proc.)	-	14,1	15,9
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė elektronines cigaretes arba naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	0,7	7,4 ↑	5,2
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėn. kasdien rūkė elektronines cigaretes arba naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	-	6,7	4,9
ALKOHOLIO IR NARKOTINIŲ AR PSICHOTROPINIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMAS			
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	0,8	2,1 ↑	1,4
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis (proc.)	26,0	27,3 ↑	21,8
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis (proc.)	19,4	22,1 ↑	18,3
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų (narkotikų) be gydytojo paskyrimo, dalis (proc.)	10,3	13,8 ↑	12,0
SAUGUMAS KELIJE			
Suaugusiųjų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis (proc.)	-	26,2	32,8
Suaugusiųjų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis (proc.)	-	84,9	91,2
Suaugusiųjų, kurie visada dėvi šalmą važiuodami dviračiu, dalis (proc.)	-	14,0	10,2

IŠVADOS

- 2022 metais Alytaus miesto savivaldybėje į geriausių rodiklių grupę pateko 26 rodikliai, prasčiausių – 18 rodiklių.

Buvo išrinktos 3 prioritetingos Alytaus miesto savivaldybės sritys:

- Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv.
 - Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.
 - Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metus dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje.
- Alytaus miesto savivaldybėje išankstiniais duomenimis 2023 m. pradžioje gyveno 51 948 asmenys (2022 m. – 51 793 asmenys), 46 proc. vyrų ir 54 proc. moterų.
 - Alytaus mieste 2022 m. gimė 314 kūdikių, lyginant su 2021 m. duomenimis, gimė 23 kūdikiais mažiau.
 - Mirė 739 gyventojai, 146 gyventojais mažiau negu 2021 m. duomenimis.
 - 2022 m. daugiausiai Alytaus miesto gyventojų mirė nuo kraujotakos sistemos ligų – 645,8/100 000 gyv., antroje vietoje pagal mirtingumą buvo piktybiniai navikai – 329,7/100 000 gyv., trečioje išorinės mirties priežastys – 100,2/100 000 gyv.
 - Gyventojų skaičius didėja, tačiau ne dėl gimstamumo ar mirties mažėjimo, o migracijos. Galima teigti, kad didžiąją dalį migracijos sudaro į Alytaus miestą iš Ukrainos atvykę asmenys.
 - Alytaus miesto savivaldybėje nuo 2018 metų šeimos gydytojų skaičiaus rodiklis išlieka mažesnis už šalies vidurkį, 2022 m. rodiklis siekė 4,4 gyd./10 000 gyv.
 - 2022 m. Alytaus miesto savivaldybėje tikslinės populiacijos dalis, 2 metus dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios prevencijos programoje, buvo mažesnė nei šalies vidurkis. Šia prevencine programa Alytuje pasinaudojo 53,1 proc. tikslinės grupės asmenų (Lietuvoje – 56,1 proc.)
 - Alytaus miesto savivaldybėje kitos prevencinės programos ir vaikų profilaktinis skiepijimo vykdymas yra vienas iš geriausių tarp šalies savivaldybių:
 - 71,8 proc. dalyvavo atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje 2021–2022 m. (Lietuvos vidurkis – 57,6 proc., Alytaus m. savivaldybė yra trečia pagal aktyviausius programoje šalies mastu)
 - 69,1 proc. dalyvavo gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje 2020–2022 m. (Lietuvos vidurkis – 54,7 proc., Alytaus m. savivaldybė yra antroji pagal aktyviausius programoje šalies mastu)
 - 53,7 proc. asmenų dalyvavo širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje 2022 m. (Lietuvos vidurkis – 49,6 proc.)
 - Alytaus m. sav. skiepimų apimtys yra vienos iš didžiausių šalyje – 90,9 proc. 2 metų amžiaus vaikų buvo paskiepyti tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina (Lietuvoje – 86,2 proc.)
 - 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo) poliomielito ir B tipo *Haemophilus influenzae* vakcinų skiepijimo apimtys (3 dozės), Alytaus m. savivaldybėje siekė 95,1 proc. (Lietuvos vidurkis – 89,8 proc.)
 - Alytaus m. sav. yra tarp 4 aktyviausių, kur daugiausiai vaikų dalyvavo krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje ir siekė 32,3 proc. Šis rodiklis Alytaus m. savivaldybėje daugiau nei 2,8 karto lenkia šalies vidurkį.

REKOMENDACIJOS

Politikos formuotojams

- Užtikrinti tinkamą tarpinstitucinį bendradarbiavimą, dėl kurio dar labiau pagerėtų Alytaus miesto savivaldybės gyventojų dalyvavimas ligų prevencinėse programose
- Užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą – kokybiškų paslaugų teikimą asmenims, sergantiems onkologinėmis ligomis (psichinei ir fizinei sveikatai stiprinti)
- Užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą – gerinant ir greitinant asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą Alytaus miesto savivaldybės gydymo įstaigose.
- Užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą viešinant informaciją miesto gyventojams apie teikiamas psichikos sveikatos stiprinimo srities paslaugas ir konsultacijas
- Užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą viešinant informaciją miesto gyventojams apie teikiamas priklausomybių ligų prevencijos paslaugas
- Skirti daugiau dėmesio siekiant pritraukiant šeimos gydytojus įsidarbinti Alytaus miesto savivaldybės asmens sveikatos įstaigose

Specialistams

- Skatinti ir palaikyti tolimesnį asmens ir visuomenės sveikatos įstaigų bendradarbiavimą, Alytaus mieste įgyvendinant profilaktikos veiklą/programas, gerinant Alytaus miesto gyventojų sveikatos būklę
- Pagrindinis dėmesys ir toliau turi būti skiriamas mirtingumui nuo širdies ir kraujagyslių ligų mažinti, gerinti vykdomos širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto rizikos grupės asmenų sveikatos stiprinimo programos informacijos sklaidą, tęstinumą, gyventojų motyvaciją ir pritraukimą dalyvauti šioje programoje
- Būtina sistemiskai kelti visų sektorių specialistų kvalifikaciją sveikatos stiprinimo, ligų prevencijos ir sveikatos netolygumų mažinimo klausimais
- Raginti gyventojus reguliariai tikrintis profilaktiškai ir dalyvauti valstybės finansuojamuose prevencinėse programose, siekiant padidinti ankstyvą ligų diagnostiką
- Gerinti gyventojų informavimą sveikos gyvensenos skatinimo, neinfekcinių ligų temomis ir organizuoti apsisaugojimo nuo infekcinių ligų būdų praktinę veiklą
- Inicijuoti Alytaus mieste psichikos sveikatos gerinimo, priklausomybių ligų prevencijos, psichoaktyvių medžiagų vartojimo, fizinio aktyvumo ir sveikos mitybos skatinimo priemonių įgyvendinimą
- Didinti gyventojų informuotumą apie psichologinės pagalbos gavimo būdus. Gerinti priklausomybių konsultanto paslaugų prieinamumą
- Didinti informacijos sklaidą miesto gyventojams apie teikiamas psichikos sveikatos stiprinimo paslaugas ir konsultacijas įvairaus amžiaus žmonėms, jų artimiesiems
- Mokyti visuomenę, kaip atpažinti nerimo, depresijos, priklausomybių, ketinimo žudyti, smurto ar patiriamų patyčių požymius
- Bendradarbiauti su Alytaus apskrities vyriausioju policijos komisariatu, šviesti gyventojus apie saugų eismą, taisyklių laikymąsi, apsaugos priemonių/atšvaitų teisingą nešiojimą
- Gerinti gyventojų sveikatos raštingumą, vykdyti visuomenės švietimą per vietinio informavimo priemones, teikiant mokslu pagrįstą informaciją apie sveikos gyvensenos principus, įgūdžių ugdymą ir ligų profilaktiką, mažinti neigiamos informacijos poveikį visuomenės sveikatai